

Inici

«La narrativa catalana al segle XXI: balanç crític»

nuvibo

dv., 07/02/2020 - 08:15

Camps Arbós, Josep; Dasca, Maria (eds). *La narrativa catalana al segle XXI: balanç crític*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2019. 139 p. (Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura; 18). ISBN 978-84-9965-464-5. 15 €.

Cada vegada que surt una obra acadèmica sobre literatura catalana s'ha de festejar. I si, a més, és sobre el nostre període, un repte que els investigadors esquiven, al·leguen, per falta de distància, doncs llavors la festa és doble. Ens calen mapes per cartografiar un present tan divers, convuls i proteic. La iniciativa s'engloba en el cicle «Balanç crític de la literatura catalana actual», de la Societat Catalana de Llengua i Literatura (SCLL), que, després d'inspeccionar l'estat de la poesia el 2016, referma el compromís biennal de radiografiar, ni que sigui a vista d'ocell, un gènere; en el cas que ens ocupa, un macrogènere: la narrativa, que agombola la novel·la i el conte. Coordinat per Francesc Foguet, animador constant del debat acadèmic de portes enfora, el cicle forneix marcs, que no *el marc*, a recerques més selectives. No és una aportació del tot inèdita, per tal com des del 2014, sota el lideratge d'Àlex Broch, l'AELC (Associació d'Escriptors en Llengua Catalana), amb l'Institut d'Estudis Ilerdencs, organitza els Encontres d'Escriptors i Crítics a les Garrigues, amb monografies dedicades a la poesia, la novel·la i el teatre del segle XXI, editades per Fonoll.

Narrativa catalana al segle XXI: balanç crític, en comparació amb *Novel·la catalana avui 2000-2016* (Fonoll, 2017), té una virtut i un defecte en la concepció, al meu parer. D'entrada, s'agraeix que s'hagi emprat el terme *narrativa* per no privilegiar la novel·la en detriment del conte, a diferència dels Encontres, que tan sols inclouen notes subsidiàries sobre la salut del conte, principalment per ressaltar-ne la relativa marginalitat en relació amb la novel·lística. La petita reserva envers *Narrativa...* és que, tant per a la novel·la com per al relat breu, no se'ls destini un paraigua propi, una trobada monogràfica, que possibilitaria que, després del traç gruixut, s'endeguessin estudis particulars, com sí que va succeir en la jornada sobre poesia (2016).^[1]

El llibre consta d'una presentació, de cinc comunicacions i de la transcripció d'una taula rodona amb

autors. Cal subratllar que els editors (Josep Camps i Maria Dasca) han fet bona feina, amb uns textos gairebé immaculats. No s'afirma gaire sovint: no és prioritari que la literatura grisa es llegeixi com a bona literatura. Un dels trets remarcables del volum és el nivell d'escriptura dels ponents. La presentació de Camps i Dasca és canònica: descriu i resumeix les ponències. Tanmateix, de les introduccions de miscel·lànies, se n'esperen, almenys jo, algunes reflexions de síntesi que vagin més enllà.

L'article de Francesco Ardolino (UB) impugna l'ús indiscriminat del terme *postmodernitat* quan s'instrumenta per subsumir totes les veus dins d'un sol moviment estètic i per això demana que s'esmerci el concepte *postmodernismes*, que permetria un tractament més variat de les línies de força. De tota manera, val a dir-ho, el fet de voler tocar molts temes (estat de la qüestió, noves plataformes crítiques, suggeriment de cànon...) fa que potser es dispersi. Amb el seu estil càustic, configura una llista de les millors novel·les del segle XXI, amb la idea que el cànon només pot ser parcial. La llàstima és que no en detalli les raons de la selecció.

El panorama d'Antoni Isarch (UOC) sobre la novel·la és, segons la meua opinió, la comunicació més treballada i difícil del conjunt perquè abasta una producció ingent. Domina les eines per vincular obres i referents. Propugna que és inoperant establir categories estètiques davant d'unes propostes que busquen «no ja l'originalitat, sinó la condició d'obra única, irrepètible, que explota la diferència com a valor qualitatiu» (p. 39). Conseqüent, ordeix una ordenació temàtica, que, com ell mateix admet, «és un enfocament d'entre molts possibles» (p. 51). Tal vegada caldria qüestionar que la poètica del jo hagi arrasat els programes. Ho escric obertament: no crec en la caiguda de les prescripcions. Penso que han esdevingut instigacions implícites, sense vehemència, que s'han fragmentat i hibridat i que costa més de percebre-les. Tot i això, els apunts d'Isarch sobre l'esperit del temps són dels que sobresurten del recull, sens dubte. Cal felicitar-lo per l'esforç i per les lectures agudíssimes quan s'atorga una mica d'espai.

Els disset microrelats de Manel Ollé (UPF) sobre l'estat del conte són estimulants. Ollé assenyala canvis significatius entre els noranta i l'etapa entrevista: el pas de la ironia plàcida al sarcasme (p. 64), una connexió més rendible amb tradicions foranes que no pas amb la pròpia (p. 66) i la «reclada (si no l'abandó) del no-llocs asèptics i de l'abstracció generalitzada i estilitzada» en profit d'«explorar espais socials o morals concretíssims» (p. 67). Pel que fa al model de llengua, s'està basculant de l'idioma «transparent, eficaç i funcional» al «llenguatge [que] només és lúcid si sap que és translúcid» (p. 75). En el fons, Ollé no amaga les cartes: es troba més proper a orfèvres de la paraula que saben depassar el joc literari per interrogar el món d'avui. És en aquest sentit que parla de «repolitització» del relat. Hi situa al capdamunt Francesc Serés i entre els emergents, Joan Jordi Miralles, la glossa del qual és del millor de l'article. Potser se li podria contravenir que, malgrat que insisteix que no es pot prescriure, la seva tria és un cànon.

El seguiment de Josep Lluch dels moviments editorials de les dues dècades, amb l'absorció progressiva de títols per part de Planeta dins del Grup 62, és d'una gran clarividència. És de les contribucions reveladores perquè reuneixen dades conegudes que, aplegades, il·luminen. A més, se li ha de reconèixer que sigui crític amb el grup al qual pertany, essent editor de Proa, Pòrtic i Empúries, i que destaquï els petits segells de la competència, el gran fenomen del segle: l'aparició de Males Herbes, L'Altra, laBreu, la reemergència de Club Editor... amb un perfil clar i especialitzat, per fer front

al marasme generalista que s'ha confós amb la comercialitat.

La intervenció de Màrius Serra és una de les més delicioses i ambicioses: distribuir els narradors segons el model de llengua literària. Proposa una taxonomia prou àmplia i rica i els seus comentaris sagaços, acompanyats d'exemples modèlics, tenen la virtut de la confirmació. Potser se li podria apuntar que la mirada és ambivalent: si l'esquema és eminentment lingüístic, cosa que aplica sense marge en les categories dels «depuratus», els «neutrals» i els «genuïnistes»; pel que fa als «lletrainterferits» i del calaix de sastre que són «els perifèrics, els alienígenes i els carnavalescos», utilitza, a més de la llengua, altres pressupòsits com la influència d'altres arts i trets de subgènere. Mes disquisicions com la seva, encara que no quadrin el cercle, són imperdibles.

La taula amb els autors, moderada per Isarch, va comptar amb la participació de Francesc Serés, Jenn Díaz, Maria Guasch i Manel Baixauli. El més rellevant és que els escriptors, sobretot Serés i Baixauli, rebutgin etiquetes, com manifesta Serés: «l'agrupació generacional, l'agrupació temàtica, o l'agrupació a través del mercat, etcètera, a mi em costa veure-la quan parlem de literatura i quan parlem de creació» (p. 119). Díaz dona la raó a Serés quan explica la tasca de la crítica literària: «aquests calaixos són més necessaris per al mercat que no pas per a la creació» (p. 121). Se li podria replicar que fixar coordenades no hauria de servir propòsits mercantilistes, sinó cognoscitius. Des del públic, el teòric Àlex Broch matisa a Serés que «la individualitat és certa però hi ha uns punts de confluència» (p. 136), i jo afegiria que són els que faculden poder comprendre una època, cosa que t'acosta, amb les crosses que es vulgui, a l'aprehensió del subjecte, la identitat del qual és travessada per la societat.

No voldria estar-me de dir que la condició de gènere dels ponents no té en compte la sensibilitat del temps: no hi ha cap acadèmica; la concurrència femenina es redueix a Dasca com a editora i a Díaz i Guasch com a autores. Penso, i voldria no equivocar-me, que hi ha un elenc de filòlogues prou vàlid a les nostres universitats.

Tot i amb això, *La narrativa catalana al segle XXI* és una altra fita, com la de *Novel·la catalana avui*, que guiarà, ben segur, els exàmens més acotats que aniran apareixent sobre els autors d'avui, que no s'han d'ometre. En definitiva, els metges no esquiven les malalties actuals: accepten el pols d'afrontar el desconegut. Ara toca el teatre. Som-hi, doncs, científics de l'esperit.

Ramon Aran Vilà, doctorand de teatre català per la UAB

[1] La publicació *La poesia catalana al segle XXI: balanç crítica* [va ser ressenyada](#) ja en aquest blog. (N. de la R.)

[2] Podeu veure'n el sumari [en aquest enllaç](#). (N. de la R.)

tipus document

[altres treballs](#)

[Butlletí](#)